

หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิด อำนาจศาล*

เอื้ออารีย์ อังจะนิล และคณะ**

บทคัดย่อ

บทบัญญัติของกฎหมายและวิธีพิจารณาคดีละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยถูกบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและถูกพิจารณาว่าเป็นการดำเนินคดีและการลงโทษที่มีใช้คดีอาญา ทั้ง ๆ ที่การลงโทษการละเมิดอำนาจศาลบางกรณี เช่น การจำคุกหรือปรับ มีลักษณะเป็นเนื้อหาทางอาญา (criminal matters) ที่ผู้ถูกดำเนินคดีจะต้องได้รับสิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (right to fair trial) อันถือเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่ง ที่รับรองไว้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) บทความนี้จึงมุ่งศึกษาการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาลให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อรักษาไว้ซึ่งสมดุลระหว่างการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในศาลและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล”

** คณะผู้วิจัยประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอื้ออารีย์ อังจะนิล อาจารย์ ดร.ณัฏฐพล จิตติรัตน์ และอาจารย์วิมลพัทธ์ ราชประดิษฐ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

Abstract

In Thai judicial system, contempt of court is legislated as a part of the Civil Procedural Code and it is considered that the offense is not a criminal offence although the content of its punishment, imprisonment and fine, is of criminal matters. A person accused of such offence should be entitled to the right to a fair trial, which is human rights as guaranteed by the International Covenant on Civil and Political Rights. This article aims to study the protection of a person accused of contempt of court in accordance with human rights principle for maintaining a balance between upholding order in the courtroom and protecting human rights.

บทนำ

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นมาตรการทางกฎหมาย ปรากฏทั้งในระบบกฎหมายจารีตประเพณีและระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร โดยมีเจตนารมณ์เพื่อให้การใช้อำนาจตุลาการในการพิจารณาคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ตลอดจนเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาล อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยตามมาตรา 31-33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งให้อำนาจศาลสั่งลงโทษผู้กระทำความผิดได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการสอบสวนหรือฟ้องร้องผู้กระทำความผิดเพื่อพิสูจน์ความผิดนั้นก่อน ตลอดจนถึงความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 444/2528 มีว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่ความผิดทางอาญา ทำให้เกิดคำถามว่าหลักการที่ปรากฏในประมวลวิธีพิจารณาความแพ่งและความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล มีความสอดคล้องต่อหลักสิทธิมนุษยชนสากลหรือไม่ เพียงใด

เมื่อพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชนในระดับสากลพบว่ากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีเนื้อหาที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลในฐานะที่เป็นพลเมืองและสิทธิในทางการเมืองในด้านต่าง ๆ ตั้งแต่สิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง สิทธิในชีวิต สิทธิทางความคิด สิทธิในความเป็นส่วนตัว เป็นต้น ตลอดจนถึงได้กำหนดให้รัฐภาคีต้องเคารพและประกันสิทธิบุคคล เช่น การห้ามมิให้ใช้กฎหมายอาญาย้อนหลังหรือการห้ามควบคุมตัวโดยพลการ ซึ่งประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศฉบับดังกล่าว¹ การเข้าเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) นี้ ก่อให้เกิดพันธกรณีต่อรัฐที่ต้องมีพันธผูกพันและต้องปรับใช้สิทธิตามที่กำหนดไว้ในสนธิสัญญา อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญามาที่ปรากฏอยู่ในข้อ 14² และข้อ 15³ ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เทียบกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยพบว่ายังมีความไม่สอดคล้องกับการคุ้มครองตามเจตนารมณ์ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) แต่อย่างใด

จากความเป็นมาข้างต้น จึงควรทำการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าจำเลยในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลควรได้รับการคุ้มครองเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอย่างไร

¹ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) โดยการภาคยานุวัติ (Accession) เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 และมีผลใช้บังคับกับประเทศไทยเมื่อวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2540

²ข้อ 14 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีหลักการว่า “บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกันในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการ ในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหว่ากระทำความผิด หรือการพิจารณาคดีเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม”

³ข้อ 15 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) มีหลักการว่า “บุคคลย่อมไม่ต้องรับผิดทางอาญาเพราะกระทำหรืองดเว้นกระทำการใดซึ่งในขณะที่ยังไม่มีความผิดอาญาตามกฎหมายภายในหรือกฎหมายระหว่างประเทศ และจะลงโทษให้หนักกว่าโทษที่มีอยู่ ในขณะที่ได้กระทำความผิดอาญาไม่ได้”

ตลอดรวมถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศมีเนื้อหาสาระและการปรับใช้อย่างไร และในท้ายที่สุดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยขึ้นหรือไม่ เพียงใด

ประเด็นในศึกษาวิจัยเรื่องหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในกรณีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล สามารถแบ่งเป็น 4 หัวข้อ ได้แก่ กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย (1) ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ (2) และสภาพปัญหาและบทวิเคราะห์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย (3) บทสรุปและข้อเสนอแนะ (4) มีรายละเอียดดังนี้

1. กฎหมายว่าด้วยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยมีกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องอยู่ 2 ฉบับ⁴ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 เมื่อพิจารณาถึงรายละเอียดของกฎหมายทั้งสองฉบับจะพบว่าแนวทางปฏิบัติและบทลงโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้ผู้พิพากษาที่พบการกระทำความผิดสามารถดำเนินการลงโทษผู้กระทำ

⁴นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้ทำการรับรองสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ในบทบัญญัติต่อไปนี้

มาตรา 28 “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การจับและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่น ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกาย จะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้”

มาตรา 29 “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็น เพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี ในคดีอาญาจะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้

คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ”

มาตรา 68 “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ

รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมรวมถึงการจัดหาทนายความให้”

การละเมิดอำนาจศาลได้เลย ซึ่งโทษดังกล่าวรวมถึงโทษปรับและโทษจำคุก⁵ ในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดให้ในกรณีที่ลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดด้วยโทษปรับหรือจำคุก ต้องเปลี่ยนองค์คณะที่พิจารณา⁶ ส่วนอัตราโทษนั้นประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดอัตราโทษปรับไม่เกิน 500 บาทและโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน ในขณะที่พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและคดีปกครองกำหนดอัตราโทษปรับไม่เกิน 50,000 บาทและโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน

นอกเหนือจากบทบัญญัติในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่ได้ปรากฏข้างต้นแล้วความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 444/2528 มีว่าการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นเพียงการกระทำละเมิดต่ออำนาจศาลและหน้าที่ของศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาและรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล อันเป็นมาตรการตามวิธีสบัญญัติเท่านั้น และการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาลไม่ว่าจะเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาในคดีแพ่งหรือคดีอาญา หรือการรักษาความสงบเรียบร้อยในบริเวณศาลในคดีแพ่งหรือคดีอาญา ก็มิใช่เป็นความผิดในทางอาญาแต่อย่างใด ฉะนั้น การกระทำละเมิดอำนาจศาลจึงมิใช่ความผิดอาญา

จากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 แม้มีการกำหนดความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในกฎหมายทั้งสองฉบับแต่ก็มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ทั้งในเรื่องอำนาจของผู้พิพากษาที่เป็นคู่กรณีจากการละเมิดอำนาจศาลในการเข้ามาตัดสินคดีนั้นด้วยตนเอง การรับรองซึ่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนในการวิจารณ์คำพิพากษาลงถึงอัตราโทษ รวมถึงแนวความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 444/2528 ที่ว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่ความผิดในทางอาญา จึงมีความ

⁵ มาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

“ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(ก) เลื่อนออกจากบริเวณศาล หรือ

(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ

การเลื่อนออกจากบริเวณศาลนั้นให้กระทำได้ชั่วระยะเวลาที่ศาลนั่งพิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการก็ได้

ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้นให้จำคุกได้ไม่เกินหกเดือนหรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

⁶ มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

“นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้

(1) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้

(2) เลื่อนออกจากบริเวณศาล

(3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ”

เหมาะสมที่จะศึกษาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศว่ามีการบัญญัติหรือบังคับใช้อย่างไร

2. ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ

จากการศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในต่างประเทศ ประกอบด้วยกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ ได้แก่ สหราชอาณาจักร อินเดียและสหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ ได้แก่ สหพันธรัฐเยอรมนีและสาธารณรัฐฝรั่งเศส มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรเป็นประเทศต้นแบบของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ซึ่งมีขึ้นมาตั้งแต่ในสมัยการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรปรากฏอยู่ในรูปของคำพิพากษาและกฎหมายลายลักษณ์อักษร

กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในรูปของคำพิพากษาสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทอันได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่ยอมปฏิบัติตามคำสั่งของศาล และความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญาเป็นการขัดขวางหรือแทรกแซงกระบวนการยุติธรรม⁷ ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทนี้ได้จำกัดสถานที่ในการกระทำความผิด ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในบริเวณและนอกบริเวณศาลก็ได้ อีกทั้งยังมิได้จำกัดกรรมของการกระทำความผิด จึงอาจเป็นการกระทำต่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้พิพากษาก็ได้⁸

นอกจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามคำพิพากษาของศาลแล้ว ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรยังปรากฏตามกฎหมายลายลักษณ์อักษร “The Contempt of Court Act 1981” อีกด้วย ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Court Act 1981 เป็นการกระทำเกี่ยวกับการเผยแพร่ข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งส่งผลเป็นการแทรกแซงหรือขัดขวางกระบวนการยุติธรรมโดยมีการกำหนดความผิดในลักษณะที่เด็ดขาด (Strict Liability)⁹ ผู้กระทำจึงต้องรับผิดชอบแม้จะมีได้มีเจตนาในการกระทำความผิดก็ตาม ทั้งนี้ ผู้กระทำมีหน้าที่ในการพิสูจน์ความสุจริตในการกระทำของตนเพื่อได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบละเมิดอำนาจศาล

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจำต้องพิจารณาว่าการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นการกระทำความผิดทางอาญาด้วยหรือไม่ หากเป็นการกระทำที่เป็น

⁷ การวิพากษ์วิจารณ์ศาลเคยเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล แต่ถูกยกเลิกไปโดย The Court and Criminal Act 2013

⁸ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอาจเป็นการกระทำต่อลูกขุน คู่ความในคดี หรือเจ้าหน้าที่ศาลก็ได้

⁹ Section 1 of The contempt of Court 1981

ความผิดตามกฎหมายอาญาด้วยจำต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาอย่างคดีอาญาเพียงอย่างเดียว ตัดการพิจารณาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกไป แต่หากการกระทำดังกล่าวมิได้เป็นการกระทำความผิดทางอาญาจึงจะสามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาเฉพาะอย่างคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล นอกจากนี้ แม้การกระทำจะมีใช่การกระทำความผิดตามกฎหมายอาญา การดำเนินกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังต้องพิจารณาถึงสถานที่กระทำความผิดด้วย เนื่องจากกระบวนการพิจารณาจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กรณีที่เป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งกระทำต่อหน้าศาลจะมีกระบวนการอย่างรวบรัด ศาลจะเป็นทั้งอัยการ หมายความ และศาล¹⁰ ในขณะที่การกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซึ่งมิได้กระทำต่อหน้าศาลจะมีกระบวนการที่มีความใกล้เคียงกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทั่วไป ถึงกระนั้น ในแง่ของผู้พิพากษาศาลที่พิจารณาคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในสหราชอาณาจักรมิได้เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนตัวผู้พิพากษา

2.2 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของอินเดีย

ประเทศอินเดียให้ความสำคัญกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลอย่างยิ่งโดยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นข้อยกเว้นในการจำกัดสิทธิในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน¹¹ อีกทั้งยังในรัฐธรรมนูญมีการกำหนดให้ศาลสูงเป็นองค์กรผู้มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

ประเทศอินเดียได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมาจากสหราชอาณาจักรเนื่องจากเคยเป็นอาณานิคมของสหราชอาณาจักร กฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียจึงมีความคล้ายคลึงกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักร โดยความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้มีการจำกัดสถานที่ในการกระทำความผิดไว้จึงอาจเกิดขึ้นได้ทั้งในและนอกบริเวณศาล นอกจากนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียยังสามารถแบ่งออกเป็นสองประเภทอันได้แก่ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางแพ่งและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญา ทั้งนี้ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสองประเภทอาศัยคุณธรรมทางกฎหมายที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทาง

¹⁰ มีข้อสังเกตว่าในกรณีศาลแขวงซึ่งมีผู้พิพากษานายเดียวเป็นผู้พิจารณาคดี อำนาจในการลงโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะถูกจำกัดไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติเพียง 2 กรณีเท่านั้น ได้แก่กรณีที่ผู้กระทำความผิดมีเจตนาดูหมิ่นผู้พิพากษา พยาน เจ้าหน้าที่ศาล หมายความ อัยการที่มีกิจธุระกับศาลระหว่างรอการพิจารณาคดี เข้าร่วมกระบวนการพิจารณาคดี มาศาล หรือกลับจากศาล และกรณีที่ผู้กระทำความผิดเจตนาบงกชกระบวนการพิจารณาของศาล หรือประพฤติตนไม่เหมาะสมในบริเวณศาล โดยที่ศาลดังกล่าวมีอำนาจในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะพิจารณาคดี แต่หากเป็นศาลสูงขึ้นไปซึ่งประกอบด้วยผู้พิพากษา 2 นายและลูกขุน หากเกิดการละเมิดต่อหน้าศาล ศาลสามารถพิจารณาเพื่อลงโทษได้เลย เนื่องจากแม้ศาลสามารถลงโทษได้เลย แต่ถือว่ามีพยานที่รู้เห็นการใช้อำนาจดังกล่าวของผู้พิพากษาจำนวนหนึ่งแล้ว

¹¹ Indian Law Institute, Restatement of Indian law Contempt of Court (India: Sanat Printer, 2011), p. 16.

แพ่งมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของคู่ความในคดี ในขณะที่ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทางอาญามุ่งคุ้มครองความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการพิจารณาของศาลในภาพรวม

นอกจากนี้ ประเทศอินเดียยังได้มีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะใน The Contempt of Courts Act 1971 ซึ่งจะมีการกำหนดการกระทำซึ่งเป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้เป็นการเฉพาะนอกจากกรณีที่เป็นความผิดตามคำพิพากษา พร้อมทั้งยังมีการกำหนดกรณีที่ได้รับการยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล¹² และบทกำหนดโทษของความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้อีกด้วย¹³

กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียมีความใกล้เคียงกับกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักร กล่าวคือ หากเป็นการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายอาญาดำเนินการตามกระบวนการพิจารณาอย่างคดีอาญาเพียงอย่างเดียว ตัดการพิจารณาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกไป และพิจารณาต่อไปถึงสถานที่กระทำความผิดเช่นกัน ทั้งนี้ เพื่อกำหนดกระบวนการพิจารณาที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม กระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศอินเดียมีความแตกต่างประการสำคัญจากกระบวนการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของสหราชอาณาจักรเนื่องจากประเทศอินเดียเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลสามารถขอเปลี่ยนตัวผู้พิพากษาผู้พิจารณาคดีได้ แต่ยังเป็นอำนาจดุลยพินิจของผู้พิพากษาท่านนั้นว่าจะมีความเห็นเป็นเช่นใด

2.3 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา

จากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ได้อพยพมาจากประเทศอังกฤษ¹⁴ มีการพิจารณาคดีเช่นเดียวกันกับประเทศอังกฤษ อย่างไรก็ตามการนำหลักกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษมาใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นเป็นไปอย่างจำกัด กล่าวคือเป็นการใช้กฎหมายในขอบเขตที่ต้องไม่ขัดหรือแย้งต่อขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม และค่านิยมของประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับการละเมิดอำนาจศาลนั้น ศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้ โดยแบ่งการละเมิดอำนาจศาลออกเป็นสองประเภท โดยใช้ทั้งลักษณะของการกระทำเป็นเกณฑ์และใช้ประเภทแห่งคดีเป็นเกณฑ์ กรณีที่พิจารณาจากการกระทำแบ่งเป็นการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงหมายถึงการละเมิดอำนาจศาลต่อหน้าศาล ศาลสามารถใช้กระบวนการพิจารณาคดีโดยรวบรัดและการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อม อันได้แก่การละเมิดอำนาจศาลที่กระทำ

¹²การเผยแพร่โดยสุจริต การดื้อแพ่ง และการวิพากษ์วิจารณ์โดยสุจริตได้รับยกเว้นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตาม The Contempt of Courts Act 1971

¹³ตาม The Contempt of Courts Act 1971 โทษสำหรับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ คือ จำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 รูปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

¹⁴ระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกาจึงเป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law)

ภายนอกศาล ส่วนกรณีที่พิจารณาจากประเภทแห่งคดี แบ่งเป็น การละเมิดอำนาจศาลทางแพ่ง หมายถึงการละเมิดอำนาจศาลที่ฝ่าฝืนคำสั่งศาลและได้กระทำลงต่อคู่ความอีกฝ่าย และการละเมิดอำนาจศาลทางอาญา ซึ่งหมายถึงการกระทำละเมิดอันเป็นปฏิกิริยาโดยตรงต่อศักดิ์ศรี และอำนาจศาล¹⁵

แม้ประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างสูง แต่ในเรื่องละเมิดอำนาจศาลนั้นก็มีการจำกัดขอบเขตในการวิพากษ์วิจารณ์ศาล ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญครั้งที่หนึ่ง (First Amendment) ได้วางหลักเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไว้ ทั้งนี้ยังรวมไปถึงสื่อมวลชนด้วยซึ่งโดยทั่วไปแล้ว การโฆษณาผ่านสื่อมวลชนไม่ว่าชนิดใด ๆ เกี่ยวกับคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาล ซึ่งมีลักษณะเป็นการข่มขู่ เป็นการสร้างอิทธิพลเหนือศาล หรือเป็นการขัดขวางรบกวน หรือ ก่ออุปสรรคใด ๆ ต่อการบริหารความยุติธรรมของศาลย่อมถือว่าเป็นการละเมิดอำนาจศาล แต่หากคดีที่ได้ถึงที่สุดลงโดยศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว การวิพากษ์วิจารณ์หรือติชมใด ๆ ย่อมสามารถกระทำได้โดยเสรีและไม่มีข้อจำกัดแต่อย่างใด¹⁶

สำหรับเรื่องสิทธิของจำเลยในคดีละเมิดอำนาจศาลของสหรัฐอเมริกานั้น มีข้อสังเกตว่ากรณีของการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง ศาลสามารถลงโทษจำเลยได้ทันทีโดยมิต้องมีการบอกให้ทราบล่วงหน้า ทั้งยังไม่ต้องมีการกล่าวหาและเปิดโอกาสให้คู่ความต่อสู้คดี รวมถึงไม่มีการกำหนดประเด็นในการพิจารณาคดีแต่อย่างใด¹⁷ ซึ่งศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำความผิดได้ในทันทีทันใด อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจลงโทษเช่นนี้ ศาลจะต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ (with the utmost caution) ส่วนกรณีของการละเมิดอำนาจศาลโดยอ้อมนั้น เนื่องจากการกระทำความผิดมิได้เกิดขึ้นต่อหน้าศาล จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการพิจารณาคดีแบบธรรมดา โดยจะต้องมีการแจ้งข้อหาให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบเป็นลายลักษณ์อักษร และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาในการต่อสู้คดีในมาตรฐานเดียวกับจำเลยในคดีอาญาอื่น ๆ ซึ่งหลักประกันต่าง ๆ ในการต่อสู้คดีนี้เป็นไปตามหลักนิติกระบวนการ (due process) ของรัฐธรรมนูญประเทศสหรัฐอเมริกาทุกประการ กล่าวคือจะต้องมีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า (notice) มีการกล่าวหาเป็นลายลักษณ์อักษร (written charges) และต้องให้โอกาสผู้ถูกกล่าวหาต่อสู้คดีทำนองเดียวกับจำเลยในคดีอาญา นอกจากนี้แม้ผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจลงโทษจะเป็นผู้พิพากษาในคดีนั้นเอง จำเลยก็ยังมีสิทธิในการอุทธรณ์ต่อไป

¹⁵ John M. Scheb II, Criminal Law, United States of America: Cengage Learning, 2014. p. 414

¹⁶ See Thomas Luscher, "Freedom of Speech and Press as a Limitation on the Contempt Power", Marquette Law Review Vol.40 Issue 3 Winter (1957) pp. 313-324

¹⁷ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าระบบการพิจารณาคดีของสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้กระบวนการพิจารณาในระบบลูกขุน ดังนั้นการดำเนินการใด ๆ ของศาลเพื่อลงโทษบุคคลในกรณีการละเมิดอำนาจศาลโดยตรง จะยังมีลูกขุนที่เป็นพยานในการพิจารณานั้น ๆ อยู่ด้วย

2.4 ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศสหพันธ์เยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร¹⁸ ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้นได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายธรรมนูญศาลยุติธรรม (Gerichtsverfassungsgesetz) ซึ่งมีหลักว่าศาลสามารถสั่งให้ผู้ละเมิดอำนาจศาลจะต้องถูกนำตัวออกจากห้องพิจารณาคำพิพากษาได้ ทั้งยังอาจถูกนำตัวไปคุมไว้ระยะเวลาไม่เกิน 24 ชั่วโมง¹⁹ หรือศาลอาจสั่งลงโทษปรับจำนวนไม่เกินหนึ่งพันยูโร หรือ ลงโทษกักกันไม่เกินหนึ่งสัปดาห์²⁰ สำหรับบุคคลที่มีการกระทำในลักษณะที่เป็น การละเมิดอำนาจศาลมีทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี ได้แก่ คู่ความ ผู้ถูกกล่าวหา พยาน พยานผู้เชี่ยวชาญและอาจเป็นบุคคลภายนอกด้วยก็ได้ ถ้าบุคคลเหล่านั้นมีการกระทำที่ละเมิดอำนาจศาล ซึ่งหมายถึงการก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในศาล

อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมนีนั้นไม่มีโทษทางอาญา แต่โทษที่ลงนั้นมีลักษณะเป็นโทษ (ordnunshaft) ซึ่งมีความแตกต่างจากโทษจำคุกในทางอาญา (freiheitsstafe) ดังนั้นผู้ที่ได้รับโทษในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจึงไม่ถือว่าเคยต้องโทษในทางอาญามาแล้ว นอกจากนี้บทบัญญัติเรื่องการละเมิดอำนาจศาลในเยอรมนียังเป็นการกระทำในทางคดีเพื่อรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและเพื่อจัดการก่อกวนการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งจะเห็นได้ว่ามาตรการที่ใช้กับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมนีมีอยู่ด้วยกันสองประการ คือ มาตรการเพื่อป้องกัน เช่น การตักเตือน การให้ถอนคำพูด เป็นต้น ซึ่งผู้ได้รับคำสั่งไม่สามารถอุทธรณ์ใด ๆ ได้ทั้งสิ้น และ มาตรการอันเป็นการบังคับ ซึ่งใช้กับการก่อกวนหรือรบกวนความเรียบร้อยในศาลที่เกิดขึ้นแล้ว²¹

สำหรับการรายงานคดีโดยสื่อมวลชนก็ดี การแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะหรือการกระทำในลักษณะที่คล้ายคลึงกันก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาย่อมสามารถทำได้โดยไม่มี ความผิด ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวนี้เป็นไปในทางตรงข้ามกับประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายจารีตประเพณี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอังกฤษ เป็นต้น

การพิจารณาคดีที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลในประเทศเยอรมนีเป็นหน้าที่ของผู้พิพากษานายเดียวทั้งภายในและภายนอกห้องพิจารณา ซึ่งเมื่อคู่ความถูกลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลแล้ว บุคคลดังกล่าวสามารถอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวได้ ในกรณีการลงโทษบุคคลซ้ำซ้อนจากความผิดกรรมเดียว ศาลต้องคำนึงถึงการถูกลงโทษจำคุกของบุคคลนั้นเพราะเหตุละเมิดอำนาจศาลมาก่อน เพื่อหักจำนวนความรับผิดตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น²² กล่าวคือ ศาลต้องหักจำนวนวันที่ถูกคุมขังตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลออกจากโทษที่จำเลยได้รับโทษในคดีหลัง เพราะถือว่าเป็นการกระทำกรรมเดียว ผิดกฎหมายหลายบท

¹⁸ โดยได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายโรมัน (Corpus Juris Civilis) และประมวลกฎหมายนโปเลียน

¹⁹ Gerichtsverfassungsgesetz Section 177

²⁰ Gerichtsverfassungsgesetz Section 178

²¹ ไพรตดู คณิต ฒ นคร, “ละเมิดอำนาจศาลในเยอรมัน”, วารสารอัยการ, ปีที่ 1 เล่ม 8 (สิงหาคม 2521), น. 6-10

²² เช่น ความรับผิดฐานยื่นเอกสารเท็จ ศาลอาจลงโทษให้มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลด้วย

2.5 ความผิดฐานละเมิดอำนาจตุลาการของสาธารณรัฐฝรั่งเศส

ประเทศฝรั่งเศสไม่มีแนวคิดหรือทฤษฎีการละเมิดอำนาจศาลโดยตรงดังเช่นในระบบคอมมอนลอว์แบบอังกฤษ²³ ผู้พิพากษาในประเทศฝรั่งเศสถูกพิจารณาว่าเป็นเจ้าหน้าที่ผู้ซึ่งปฏิบัติงานให้กับรัฐประเภทหนึ่งและไม่สามารถใช้อำนาจของตนในการออกกฎหมายที่มีผลบังคับตั้งเช่นองค์กรณีนิติบัญญัติ²⁴ แม้ประเทศฝรั่งเศสจะไม่มีแนวคิดหรือทฤษฎีเรื่องการละเมิดอำนาจศาลอย่างชัดเจนเช่นประเทศอังกฤษ แต่การลงโทษการกระทำที่มีลักษณะก้าวล่วงต่อองค์กรตุลาการปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศฝรั่งเศส

อำนาจของผู้พิพากษาหัวหน้าองค์คณะทั้งในคดีแพ่งและคดีอาญาของประเทศฝรั่งเศสมีลักษณะเช่นเดียวกัน ได้แก่ การขับไล่บุคคลใดก็ตามที่กระทำการรบกวนหรือไม่เชื่อฟังบทกำหนดตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมาย แต่หากองค์คณะผู้พิพากษาต้องการลงโทษบุคคลผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลในลักษณะที่เป็นโทษปรับหรือโทษจำคุก ต้องส่งเรื่องให้อัยการเป็นผู้ดำเนินการต่อเพื่อเปลี่ยนองค์คณะที่พิจารณาเฉพาะในเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการ และห้ามมิให้ผู้พิพากษาจากองค์คณะเดิมเข้าร่วมการพิจารณาความผิดฐานละเมิดอำนาจตุลาการดังกล่าวด้วย

ความรับผิดเรื่องการหมิ่นประมาทต่อผู้ใช้อำนาจตุลาการในกฎหมายฝรั่งเศสถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญา โดยมีการกำหนดไว้ในบทบัญญัติทางกฎหมาย มิได้กำหนดไว้ในแนวทางปฏิบัติ (guideline) แต่อย่างใด นอกจากนี้การกระทำความผิดในเรื่องการหมิ่นประมาทต่อผู้ใช้อำนาจตุลาการต้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาทางอาญา มิได้ปล่อยให้ดำเนินการโดยผู้พิพากษาหรือองค์คณะที่ได้รับผลกระทบจากการหมิ่นประมาทดังกล่าวดำเนินการ

ความผิดเรื่องการละเมิดอำนาจตุลาการยังรวมถึงกรณีการเผยแพร่ข้อมูลก่อนการตัดสินคดีของศาล การให้ความเห็นที่มีเจตนากดดัน ในการสร้างอิทธิพลต่อคำให้การของพยาน หรือต่อกระบวนการพิจารณา หรือการตัดสินคดี การกระทำความผิดตามมาตราที่มุ่งหมายถึงการกดดันมากกว่าการมีอิทธิพล ซึ่งผู้กระทำความผิดต้องรู้ว่าการเผยแพร่ข้อมูลของตนก่อให้เกิดความกดดันก่อนคดีจะมีการตัดสิน อย่างไรก็ตามความผิดตามมาตราที่แทบไม่เกิดขึ้น²⁵

²³ ประวัติศาสตร์ขององค์กรตุลาการฝรั่งเศสในยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือช่วงก่อนการปฏิวัติในปี ค.ศ. 1789 ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมอย่างมาก ทั้งจากปัญหาเรื่องการซื้อขายตำแหน่งหรือการตัดสินคดีที่ไม่มีความเป็นกลางขององค์กรตุลาการจึงเป็นหนึ่งในเป้าหมายของคณะปฏิวัติเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและการใช้อำนาจขององค์กรให้เหมาะสมมากขึ้น

²⁴ แนวคิดดังกล่าวสะท้อนเรื่องหลักการแบ่งแยกการใช้อำนาจอย่างเคร่งครัด กล่าวคือ องค์กรณีนิติบัญญัติเป็นผู้ใช้อำนาจในการตรากฎหมาย ในขณะที่องค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ โดยเฉพาะผู้พิพากษามุ่งหมายที่จะตราโดยผ่านนิติบัญญัติไปปรับใช้เท่านั้น มิใช่เป็นผู้สร้างกฎหมายเสียเอง

²⁵ มีข้อสังเกตว่า การลงโทษในเรื่องการละเมิดโดยการกดดันก่อนศาลมีคำพิพากษาของประเทศฝรั่งเศสเกิดขึ้นน้อยมาก เนื่องจากสื่อมวลชนค่อนข้างมีเสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์มากกว่าระบบคอมมอนลอว์ ซึ่งอาจเพราะระบบคอมมอนลอว์เป็นเรื่องที่ถูกชนมีบทบาทในการร่วมพิจารณาคดีด้วย การสร้างแรงกดดันก่อนมีคำพิพากษาจึงมุ่งคุ้มครองความเป็นกลางของลูกขุน อย่างไรก็ตาม ฝรั่งเศสมีการใช้ระบบลูกขุนเข้ามาผสมในคดีที่การกระทำความผิดมีโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี ซึ่งองค์คณะที่พิจารณาคดีต้องประกอบด้วยลูกขุนจำนวน 9 คนและผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย

จากการศึกษาความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลใน 5 ประเทศข้างต้นพบว่า ความผิดฐานดังกล่าวมีลักษณะการปรับใช้เพื่อให้กระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปอย่างเรียบร้อยในทุกประเทศ แต่อาจมีการกำหนดอัตราโทษและขอบเขตการตีความของการละเมิดอำนาจศาลแตกต่างกันออกไป แต่สิ่งที่มีร่วมกันคือความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในทุกประเทศที่ได้ทำการศึกษา ล้วนแต่มีมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลทั้งสิ้น ซึ่งการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยในศาลและการคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาของแต่ละประเทศที่ได้ศึกษา จะมีประโยชน์ในการพิจารณาเปรียบเทียบถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

3. สภาพปัญหาและบทวิเคราะห์ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)²⁶ กติการะหว่างประเทศ ICCPR นี้ กำหนดให้รัฐเคารพและประกันสิทธิของบุคคล²⁷ ภายหลังจากประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว รัฐต้องส่งรายงานการปฏิบัติตามพันธกรณี ซึ่งได้มีการจัดประชุมทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในรอบของประเทศไทย²⁸ กลไกดังกล่าวเป็นหนึ่งในกลไกการติดตามตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญของสหประชาชาติ โดยเน้นหนักในมิติด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง²⁹ จากการศึกษาในเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลว่ามีความสอดคล้อง

²⁶ ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ตั้งแต่วันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2539 กติการะหว่างประเทศฉบับนี้มีความมุ่งหมายว่าภาคีจะเคารพสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของบุคคล ซึ่งรวมถึงสิทธิในชีวิต เสรีภาพในศาสนา เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการชุมนุม สิทธิเลือกตั้ง และสิทธิในการได้รับการพิจารณาอย่างยุติธรรม ผลจากการเข้าเป็นภาคีสันติสัญญา ทำให้ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณี ที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การประกันให้เกิดสิทธิต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในสันติสัญญา 2) การดำเนินการให้เกิดสิทธิตามที่รับรองไว้ในสันติสัญญา 3) การเผยแพร่เนื้อหาของสิทธิตามสันติสัญญาให้ประชาชนรับทราบ และ 4) การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามสันติสัญญา

²⁷ เช่น การห้ามเลือกปฏิบัติ การห้ามมิให้บังคับใช้กฎหมายย้อนหลัง

²⁸ การประชุมเพื่อทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในรอบของประเทศไทย เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 13-14 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์

²⁹ มีข้อสังเกตว่าหนึ่งในคำถามที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนชุดกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ถาปณต่อประเทศไทยมีว่า รัฐไทยได้มีการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองในระบอบกฎหมายภายในหรือไม่ ศาลได้นำข้อบทของกติการะหว่างประเทศนี้มาใช้ในการตีความกฎหมายภายในประเทศหรือไม่ รวมทั้งมีมาตรการส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้ในกติการะหว่างประเทศ ICCPR ท่ามกลางผู้พิพากษา พนักงานอัยการและทนายความหรือไม่ อย่างไร, “List of issues in relation to the second periodic report of Thailand : Constitution and legal framework within which the Covenant is implemented (art.2)”, Retrieved from <http://ccprcentre.org/country/thailand>, (Accessed March 30, 2017)

กับแนวทางปฏิบัติสากลภายใต้สิทธิมนุษยชนหรือไม่อย่างนั้น สามารถพิจารณาประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 ความจำเป็นของการมีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเรื่องการละเมิดอำนาจศาล

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการบังคับใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2477³⁰ แนวคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในครั้งนั้นต้องการมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยในกระบวนการพิจารณาแต่เพียงอย่างเดียวจึงบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งเพื่อไม่ให้ต้องไปดำเนินคดีอาญาซึ่งอาจเกิดความล่าช้า

หากพิจารณาลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลนั้นมียุทธการกระทำอยู่หลายประการ เริ่มตั้งแต่การกระทำที่สร้างความไม่สงบในศาลจนไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปได้ ไปจนกระทั่งการกระทำที่ทำให้อำนาจตุลาการลดความศักดิ์สิทธิ์ลง ซึ่งหากแยกเป็นการกระทำที่ต้องการลงโทษบุคคลเพื่อรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจตุลาการ กฎหมายอาญาปัจจุบันก็มีบทบัญญัติที่ครอบคลุมทุกเรื่องแล้ว ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ตั้งแต่มาตรา 167 ถึงมาตรา 199 หมวดที่ว่าด้วยความผิดต่อเจ้าพนักงานในการยุติธรรม ซึ่งส่วนใหญ่ในหมวดนี้เป็นความผิดที่ลงโทษประชาชนกระทำต่ออำนาจศาลด้วยโทษจำคุกและปรับ³¹ จึงเป็นเรื่องที่ควรพิจารณาว่าการกระทำใดที่ปรากฏเป็นความรับผิดชอบอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาอยู่แล้ว ก็ไม่น่าให้เป็นความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลซ้ำอีก³² จึงเหลือแต่การกระทำที่เป็นการขัดขวางการพิจารณาในศาล ซึ่งศาลน่าจะมีความจำเป็นที่จะดำเนินการกับผู้ละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวด้วยวิธีการไล่บุคคลผู้ก่อความไม่สงบออกจากศาลโดยตำรวจศาลหรือเจ้าหน้าที่ศาล รวมทั้งอาจจำกัดเสรีภาพของบุคคลดังกล่าว เช่นนำไปกักขังไว้เพื่อส่งตัวให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีอาญาตามปกติต่อไป เพื่อรักษา

³⁰ในช่วงดังกล่าวเป็นระยะเวลาก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งยังไม่ปรากฏแนวคิดด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน แนวคิดแห่งการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนสากลเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อมีปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปี 1948 ซึ่งเป็นเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่สองและเห็นชัดอย่างเป็นรูปธรรมมีผลผูกพันรัฐภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ปี ค.ศ. 1966

³¹เช่น ดูหมิ่นศาล มาตรา 198 เบิกความเท็จ มาตรา 177 นำสืบพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ มาตรา 180 ประชาชนเสนอสินบนให้ศาล มาตรา 167 ขัดขืนหมายหรือคำสั่งศาล มาตรา 170 ไม่สาบานตน มาตรา 171 เอาความเท็จมาฟ้องคดีอาญาต่อศาล มาตรา 175 เป็นผู้แปลและเจตนาแปลข้อความผิด มาตรา 178 ทำลายทรัพย์สินหรือเอกสารที่ส่งไว้ที่ศาล มาตรา 185 ทำลายทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบ มาตรา 186 ทำลายทรัพย์สินที่ศาลสั่งยึดอายัด มาตรา 187 เป็นต้น มาตราที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาที่มีเจตนารมณ์ลงโทษบุคคลที่ละเมิดอำนาจศาลเพื่อธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจตุลาการ การลงโทษจำคุกฐานละเมิดอำนาจศาลในกรณีนี้จึงไม่น่าจะเป็นสิ่งจำเป็น

³²การยอมรับให้ผู้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมีความผิดทั้งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและความผิดตามฐานในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดปัญหาในเรื่องการลงโทษซ้ำซ้อนตามมา, ดูหัวข้อ 3.3 หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (*Non bis in idem*)

ไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีดำเนินการต่อไปได้ ส่วนการลงโทษผู้ละเมิดอำนาจศาลด้วยโทษจำคุกและปรับจึงไม่น่าจะมีความจำเป็นอีกต่อไป

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาว่าการลงโทษผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาลที่เป็นความผิดอาญาอยู่แล้วจะดำเนินการได้อย่างล่าช้าเพราะต้องไปแจ้งพนักงานสอบสวน ส่งให้พนักงานอัยการฟ้องคดีดังคดีอาญาสามัญทั่วไป ปัญหาดังกล่าวในหลายประเทศได้ใช้วิธีพิจารณาคดีอาญาอย่างรวดเร็ว โดยการให้ผู้พิพากษาที่พบการกระทำละเมิดอำนาจศาลแจ้งให้พนักงานอัยการสั่งฟ้องผู้ละเมิดอำนาจศาลเป็นคดีอาญาต่อศาลอีกองค์คณะหนึ่งเลย³³ ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญารวดเร็วขึ้นและไม่สูญเสียมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญา

3.2 หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาล

ในส่วนนี้จะพิจารณาถึงความชอบด้วยกฎหมายอาญาและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามหลักสิทธิมนุษยชนและตามกฎหมายไทย

3.2.1 หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาตามหลักสิทธิมนุษยชนสากล

ข้อ 15 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รับรองเรื่องหลักไม่มีความผิดถ้าไม่มีกฎหมายกำหนด เป็นหลักประกันในทางกฎหมายอาญา³⁴ มีความมุ่งหมายว่าบุคคลจะได้รับการลงโทษทางอาญา ต่อเมื่อมีบทบัญญัติทางอาญาที่เฉพาะและมีความชัดเจน³⁵ เหตุผลในการที่จะต้องให้กฎหมายมีความชัดเจนแน่นอนนั้นก็เพื่อให้ประชาชนผู้ซึ่งอยู่ภายใต้กฎหมายได้มีโอกาสรู้ล่วงหน้าว่า การกระทำหรือไม่กระทำของตนนั้นเป็นความผิดหรือไม่ เพราะบทบัญญัติของกฎหมายที่คลุมเครือมากเกินไป หากมีการใช้กฎหมายนั้น ประชาชนก็จะขัดแย้งหรือมีความรู้สึกเป็นปฏิกิริยา โดยถือว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ นอกจากนั้นการที่รัฐไม่ยอมให้ประชาชนอ้างความไม่รู้กฎหมายขึ้นมาเป็นข้อแก้ตัว ก็หมายความว่าจะต้องออกกฎหมายที่ชัดเจนไม่คลุมเครือ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสรู้ได้ทันทีว่าการกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดเป็น

³³ แนวทางลักษณะนี้ได้ใช้ในประเทศฝรั่งเศส

³⁴ Article 15 of International Covenant on Civil and Political Rights

“1. No one shall be held guilty of any criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time when the criminal offence was committed. If, subsequent to the commission of the offence, provision is made by law for the imposition of the lighter penalty, the offender shall benefit thereby...”

³⁵ หลักการในเรื่องนี้ยังสะท้อนถึงอำนาจเด็ดขาดของการออกกฎหมายเพื่อกำหนดความผิดและการกำหนดโทษ โดยฝ่ายนิติบัญญัติ เนื่องจากโทษทางอาญามีผลกระทบกระเทือนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพและทรัพย์สินของประชาชน

ความผิด และไม่ยอมให้ปฏิเสธความไม่รู้กฎหมายซึ่งขัดแย้งอยู่แล้วนั้นขึ้นเป็นข้อแก้ตัว หากกฎหมายคลุมเครือก็ย่อมไม่เป็นธรรมที่จะไม่ยอมให้ประชาชนยกเอาความไม่รู้กฎหมายเป็นข้อแก้ตัว³⁶

3.2.2 หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

เมื่อพิจารณาหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญากับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย³⁷ ตามมาตรา 30 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มีความว่า “ให้ศาลมีอำนาจออกข้อกำหนดใด ๆ แก่คู่ความฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่งหรือแก่บุคคลภายนอกที่อยู่ต่อหน้าศาลตามที่เห็นจำเป็นเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณา ดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว อำนาจเช่นว่านี้ให้รวมถึงการ สั่งห้ามคู่ความมิให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาในทางก่อความรำคาญ หรือในทางประวิงให้ชักช้าหรือในทางฟุ่มเฟือยเกินสมควร” และ ในมาตรา 31 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ดังกล่าวต่อไปนี้ ให้ถือว่ากระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

(1) ขัดขึ้นไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลตามมาตรา 30 ก่อนอันว่าด้วยการรักษาความเรียบร้อย หรือประพฤตินอกรีตในบริเวณศาล...”

จากบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพบว่า แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้ถูกกำหนดอยู่ในประมวลกฎหมาย แต่บทบัญญัติเหล่านี้มิได้กำหนดลักษณะการกระทำความผิดของความผิดเรื่องดังกล่าวให้ชัดเจนแต่อย่างใด คงแต่เพียงระบุให้ศาลมีอำนาจออก “ข้อกำหนดใด ๆ” ตามที่เห็นจำเป็น เพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณศาล และเพื่อให้กระบวนการพิจารณาดำเนินไปตามเที่ยงธรรมและรวดเร็ว รวมถึงถ้อยคำที่ว่า “ประพฤตินอกรีต” ซึ่งเป็นความหมายที่กว้างและยากแก่การตีความให้ชัดเจน ทั้งข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำว่าประพฤตินอกรีตนี้ เมื่อพิจารณาตามหลักความชอบด้วยกฎหมายอาญา ที่มีวัตถุประสงค์ให้ถ้อยคำในกฎหมายต้องชัดเจนแน่นอนปราศจากความคลุมเครือแล้วพบว่า เพียงการออกเป็นข้อกำหนดของศาลในการตราขึ้นเพื่อกำหนดแบบแผนความประพฤติของบุคคลให้กระทำหรือไม่ให้กระทำอันเป็นการสอดคล้องกับการเคารพและไม่ละเมิดอำนาจศาลยังขาดซึ่งความชัดเจน เนื่องจากข้อกำหนดดังกล่าวเป็นแนวปฏิบัติหรือระเบียบภายในของศาล ไม่ได้มีการตราขึ้นหรือประกาศใช้เป็นการทั่วไป ส่งผลให้ประชาชนไม่มีโอกาสได้รับรู้ข้อความหรือสาระตามข้อกำหนดของศาลและถ้อยคำประพฤตินอกรีตตามที่ปรากฏในมาตรา 30 และ มาตรา 31 (1) ประกอบด้วยอะไรบ้าง

³⁶ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร : พลสยาม พรินติ้ง, 2551), น. 23

³⁷ หลักความชอบด้วยกฎหมายอาญาในประเทศไทยได้ทำการรับรองไว้ในมาตรา 29 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ว่า “บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้...”

3.3 หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (*Non bis in idem*)

หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน เมื่อพิจารณาในระดับสากลและในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

3.3.1 หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกันตามหลักสากล

หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกัน (*Non bis in idem*) ปรากฏในข้อ 14 วรรค 7 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)³⁸ มีหลักว่า “บุคคลย่อมไม่ถูกพิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดซึ่งบุคคลนั้นต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ หรือให้ปล่อยตัวแล้วตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ”

ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้วางหลักว่า การคุ้มครองสิทธิของผู้ถูกดำเนินคดีต้องนำหลักประกันสิทธิในทางอาญาไปใช้กับการดำเนินการและไม่ว่ากฎหมายภายในประเทศจะเรียกชื่อว่า มาตรการแบบใด หากเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางอาญา (criminal matters) แล้ว การปรับใช้มาตรการดังกล่าวต้องเคารพต่อหลักประกันทางอาญาที่ได้รับการยอมรับโดยอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรป มาตรา 6³⁹ ด้วย โดยเนื้อหาทางอาญา หมายถึง “มาตรการทั้งปวงที่มีผลเป็นการป้องกันและลงโทษ”⁴⁰

3.3.2 หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกันกับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

หลักการไม่พิจารณาหรือลงโทษซ้ำในความผิดเดียวกันกับการลงโทษเรื่องละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยมีแนวทางแตกต่างไปจากแนวทางสากล กล่าวคือ หากจำเลยได้กระทำ

³⁸Article 14 (7) of ICCPR :

“No one shall be liable to be tried or punished again for an offence for which he has already been finally convicted or acquitted in accordance with the law and penal procedure of each country”

³⁹Article 6 of European Convention of Human Rights

“1. In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him, everyone is entitled to a fair and public hearing within a reasonable time by an independent and impartial tribunal established by law. Judgment shall be pronounced publicly but the press and public may be excluded from all or part of the trial in the interests of morals, public order or national security in a democratic society, where the interests of juveniles or the protection of the private life of the parties so require, or to the extent strictly necessary in the opinion of the court in special circumstances where publicity would prejudice the interests of justice...”

⁴⁰อาทิเช่น คดี *Engel and other v the Netherlands*, คดี *Lauko v Slovakia*, คดี *Ozturk v Germany*, คดี *Weber v Switzerland*

ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลและมีความผิดฐานอาญาร่วมด้วย ในลักษณะกรรมเดียวกัน เช่น การยื่นเอกสารเท็จมีความผิดในทางอาญาและมีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเช่นนี้ แนวทางการตีความของศาลฎีกา⁴¹ และความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา⁴² ในเรื่องความซ้ำซ้อนดังกล่าว กลับพิจารณาว่าความผิดทางอาญาและความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นคนละกรรม เนื่องจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลถือเป็นเครื่องมือที่ศาลใช้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในศาล ไม่ใช่การลงโทษในทางอาญา จึงกลายเป็นการตัดสิทธิบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครองในการพิจารณาคดี เช่น สิทธิในการมีทนายหรือสิทธิในการได้รับการสืบพยานต่อหน้าศาล ทั้ง ๆ ที่หากพิจารณาโดยทั่วไปจะความรับผิดไม่ว่าจะเป็นการปรับหรือการจำคุกควรเป็นถือเป็นโทษทางอาญา⁴³ ดังเช่น แนวทางการตัดสินคดีของศาลแห่งสหภาพยุโรป

วัตถุประสงค์แต่เดิมของการนำบทบัญญัติความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแทนประมวลกฎหมายอาญา เนื่องจากผู้ร่างในเวลานั้นต้องการให้ผู้พิพากษาสามารถลงโทษบุคคลผู้กระทำการขัดขวางกระบวนการพิจารณาของศาลได้โดยทันที จึงไม่กำหนดฐานความผิดดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายอาญาเพราะขั้นตอนการดำเนินการพิจารณาจะช้ากว่า⁴⁴ แม้ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ 444/2528 มีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น แม้ศาลจะลงโทษจำคุกหรือปรับก็ถือว่าไม่ใช่โทษทางอาญา ความเห็นเรื่องนี้ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลกับมุมมองเรื่องการลงโทษ เนื่องจากการจำคุกและปรับโดยธรรมชาติถือเป็นหนึ่งในโทษอาญาทำสถานในประมวลกฎหมายอาญา เพราะมาตรการของรัฐในการป้องกันและลงโทษบุคคล ไม่ว่ารัฐจะเรียกชื่อมาตรการนั้นว่าอย่างไร มาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการที่มี “เนื้อหาทางอาญา” (criminal matters) ที่ผู้ถูกลงโทษจากมาตรการนั้น ๆ จะต้องได้รับหลักประกันสิทธิในทางอาญา การลงโทษบุคคลให้รับผิดโดยแยกออกเป็นความรับผิดเรื่องการละเมิดอำนาจศาลและตามฐานความผิดทางอาญาที่เกิดขึ้น ย่อมไม่สอดคล้องกับแนวทางการประกันสิทธิทางอาญา

⁴¹ ฎีกาที่ 87/2484 จำเลยใช้รองเท้าตีผู้เสียหายในบริเวณศาล ซึ่งศาลได้ลงโทษจำเลยฐานละเมิดอำนาจศาลไปแล้วกระทงหนึ่ง แต่คดีก็ไม่ระงับไปซึ่งอัยการผู้เสียหายก็มีสิทธิฟ้องจำเลยในฐานะทำร้ายร่างกายได้อีกกระทงหนึ่ง

ฎีกาที่ 2302/2523 เรื่องการยื่นคำร้องขอปล่อยตัวชั่วคราว ซึ่งเป็นการยื่นเอกสารเท็จต่อศาล ศาลลงโทษฐานแรกคือฐานประทุพติตนไม่เรียบร้อยในบริเวณศาล แต่ไม่เป็นการตัดสิทธิที่โจทก์จะนำคดีไปฟ้องอีกในข้อหาแจ้งความเท็จอีกเช่นกัน

⁴² ความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องที่ 444/2528

⁴³ มาตรา 18 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ได้กำหนดโทษ 5 สถาน ได้แก่ 1. ประหารชีวิต 2. การจำคุก 3. การกักขัง 4. การปรับ และ 5. การริบทรัพย์สิน

⁴⁴ มีข้อสังเกตว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้มีการประกาศใช้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2477 ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงบริบทของสังคมในเวลานั้นพบว่าการใช้และการคุ้มครองอำนาจของรัฐมีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด ผู้ใช้อำนาจรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐต้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นกับสังคมโดยรวม อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันสภาพแนวคิดเพียงเพื่อการคุ้มครองความสงบเรียบร้อยมิได้เป็นเพียงเป้าหมายของรัฐอย่างเดียวอีกต่อไป หากแต่แนวคิดเรื่องการเคารพสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ได้กลายเป็นคุณค่าสำคัญที่ผู้ใช้อำนาจรัฐต้องให้การรับรองและดำเนินการให้เกิดผลขึ้นจริงในทางปฏิบัติ

3.4 สิทธิในการต่อสู้คดีในการดำเนินคดีเรื่องการละเมิดอำนาจศาล

สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม (Right to Fair Trial) ปรากฏอยู่ในข้อ 14 และข้อ 15 แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) การศึกษาในส่วนนี้จะพิจารณาเปรียบเทียบกับแนวทางการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทย

3.4.1 หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลาง (Impartiality)

การพิจารณาคดีต้องดำเนินการโดยศาลที่มีอำนาจในการพิจารณา ที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง⁴⁵ หลักการในเรื่องนี้ถือเป็นสิทธิเด็ดขาดและไม่สามารถมีข้อยกเว้นได้เลย⁴⁶ ถ้อยคำที่ว่า “ศาลต้องมีความเป็นกลาง” ประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประการ⁴⁷ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ผู้พิพากษาต้องไม่ตัดสินคดีภายใต้อคติหรือจากความเสียหายส่วนตัว หรือได้มีการคาดการณ์ล่วงหน้าต่อคดีที่รับผิดชอบ หรือไม่มีพฤติการณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งเหนือกว่าคู่กรณีอีกฝ่าย

ประการที่สอง ศาลที่พิจารณาคดีต้องปรากฏต่อสายตาของบุคคลทั่วไปว่ามีความเป็นกลาง⁴⁸

การพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางดังกล่าว ศาลสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรปได้เคยวางหลักไว้ว่าหากผู้พิพากษาที่พิจารณาโทษการกระทำผิดฐานละเมิดอำนาจศาลเป็นนายเดียวกันกับศาลที่ถูกการละเมิดอำนาจศาลขึ้น ย่อมเป็นการไม่สอดคล้องกับหลักในการพิจารณาคดีโดยศาลที่เป็นกลางตามข้อ 14 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และข้อ 6 (1) ของสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป⁴⁹

⁴⁵ หลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางปรากฏในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14 วรรค 1

⁴⁶ Communication No.263/1987, *Gonzalez del Rio v. Peru*, para. 5.2.

⁴⁷ UN Human Rights Committee (HRC), General comment no. 32, Article 14, Right to equality before courts and tribunals and to fair trial, 23 August 2007, CCPR/C/GC/32, p.6, retrieved on 28 March 2017.

⁴⁸ Communication No. 387/1989, *Karttunen v. Finland*, para. 7.2

⁴⁹ คดีดังกล่าวได้แก่ *Kyprianou v. Cyprus* ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าทนายความที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำการละเมิดอำนาจศาล ได้วิพากษ์วิจารณ์ความประพฤติของผู้พิพากษาผู้ซึ่งดำเนินการพิจารณาคดี และผู้พิพากษานายเดียวกันนี้ได้เข้าทำการพิจารณาความผิดของทนายคนดังกล่าวในเรื่องการละเมิดอำนาจศาล รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบและลงโทษจำคุกทนายความด้วยตนเอง ข้อเท็จจริงดังกล่าวพบว่าการทำงานของผู้พิพากษาดังกล่าวเกิดความทับซ้อนระหว่างบทบาทการเป็นผู้กล่าวหา พยาน อัยการและพิจารณาตัดสินลงโทษเสียเอง ก่อให้เกิดความน่ากังวลถึงความชอบธรรมของกระบวนการพิจารณาคดีที่ผู้พิพากษาไม่มีอคติและเป็นผู้ตัดสินคดีของตนเอง เพราะถือว่าขาดความเป็นกลางเสียแล้ว

การที่ผู้พิพากษาผู้ดำเนินการพิจารณาคดีขาดความเป็นกลาง (judicial impartiality) พิจารณาจาก

ประการที่หนึ่ง การขาดความเป็นกลางโดยสภาพของการปฏิบัติหน้าที่ (functional in nature) ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่ในสถานะหรือในตำแหน่งโดยผู้พิพากษาคนเดียวกัน กล่าวคือ ผู้พิพากษานายเดียวกันนี้เป็นทั้งผู้เริ่มต้นคดี คำนวณพยานหลักฐานและตัดสินคดี

ประการที่สอง การขาดความเป็นกลางในลักษณะของตัวบุคคล อันเนื่องมาจากตนเองเป็นคู่กรณีผู้มีส่วนได้เสียในการละเมิดอำนาจศาลดังกล่าวด้วย

หากกลับมาพิจารณาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง จะพบว่ามิได้มีการบัญญัติถึงหลักความเป็นกลางของผู้พิพากษาแต่อย่างใด กล่าวคือ อำนาจในการลงโทษบุคคลผู้กระทำการละเมิดอำนาจศาล อาจดำเนินการโดยผู้พิพากษาที่เป็นคู่กรณีในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลก็ได้⁵⁰ ความไม่ชัดเจนของการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในส่วนนี้จึงไม่สอดคล้องกับหลักการพิจารณาโดยศาลที่เป็นกลางตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) แต่อย่างใด

3.4.2 สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดี

สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาในการสู้คดีปรากฏอยู่ในข้อ 14 วรรค 3 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ว่าด้วยในการพิจารณาคดีอาญา มีหลักว่าบุคคลทุกคนซึ่งถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำโดยเสมอภาค ได้แก่

(1) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหา ในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้ ตามข้อ 14 วรรค 3 (a) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

(2) สิทธิที่จะมีเวลา และได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้ ตามข้อ 14 วรรค 3 (b) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

⁵⁰เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ที่ได้บัญญัติว่า “นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้..

...การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์แห่งกรณี และหากเป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ” ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเจตนารมณ์ของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 มีความระมัดระวังถึงสภาพความเป็นกลางของศาลที่พิจารณาคดี มากกว่าบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

(3) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้น และสิทธิที่จะมีทนายหรือที่ปรึกษา กฎหมาย ตามข้อ 14 วรรค 3 (d) ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาข้างต้นเหล่านี้หากกลับมาพิจารณาถึงแนวทางการต่อสู้คดีของผู้ถูกกล่าวหาในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในประเทศไทยย่อมพบว่ามีลักษณะแตกต่างและไม่สอดคล้องกับสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาตามหลักการสากลแต่อย่างใด ความไม่สอดคล้องดังกล่าวมาจากความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลมิได้เป็นความผิดในทางอาญานั้นเอง กล่าวคือ ผู้ถูกกล่าวหาในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้อยู่ภายใต้สิทธิที่จะได้รับการแจ้งรายละเอียดของเหตุแห่งการกระทำความผิด สิทธิในการต่อสู้คดีตามระยะเวลาที่เหมาะสม รวมถึงสิทธิในการมีทนายความหรือที่ปรึกษากฎหมายในระหว่างการเผชิญหน้าทางคดีดังกล่าวกับศาลที่พิจารณาคดีแต่อย่างใด แม้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะมีอัตราโทษปรับและโทษจำคุก แต่เมื่อแนวทางปัจจุบันยังคงมีความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่การบังคับใช้โทษทางอาญา ย่อมทำให้สถานะของผู้ถูกกล่าวหาไม่สอดคล้องกับข้อ 14 วรรค 3 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) รวมถึงไม่ได้รับการคุ้มครองตามสิทธิของผู้ถูกกล่าวหาที่พึงมีตามหลักการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแต่อย่างใด

3.5 อัตราโทษ

หากไม่นับโทษประหารชีวิต โทษหลักในกฎหมายอาญามีเพียงโทษจำคุกและโทษปรับ สังเกตได้จากความผิดฐานต่าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญารวมทั้งพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาจะกำหนดระหว่างโทษเพียงโทษจำคุกหรือโทษปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากค่าปรับไม่มีประสิทธิภาพ เช่น ค่าปรับน้อยเกินไปและล้าสมัยไม่สามารถยับยั้งผู้กระทำความผิดได้⁵¹

3.5.1 อัตราโทษปรับ

โทษปรับถือเป็นเครื่องมือยับยั้งผู้กระทำมิให้กระทำความผิดอีก ทั้งนี้โทษปรับควรถูกนำมาใช้เป็นอันดับแรกก่อนโทษจำคุกเพราะมีประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากต้นทุนที่ถูกและรัฐได้ผลประโยชน์จากค่าปรับ เนื่องจากโทษจำคุกสร้างต้นทุนให้รัฐในการดูแลผู้ต้องขังและไม่ได้รับผลประโยชน์ใดกลับมา⁵² เมื่อกลับมาพิจารณาถึงอัตราโทษปรับตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลตามมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง “ถ้าคู่ความฝ่ายใดหรือบุคคลใดกระทำความผิดฐาน ละเมิดอำนาจศาลใด ให้ศาลนั้นมีอำนาจสั่งลงโทษโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง หรือทั้งสองวิธี ดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ...

⁵¹ ปกป้อง ศรีสนิท, กฎหมายอาญาชั้นสูง, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น. 190

⁵² เฟิงฮ้าง, น. 187

...(ข) ให้ลงโทษจำคุก หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับการไล่ออกจากบริเวณศาลนั้น ให้กระทำได้ชั่วระยะที่ศาลนั่ง พิจารณาหรือภายในระยะเวลาใด ๆ ก็ได้ ตามที่ศาลเห็นสมควร เมื่อจำเป็นจะเรียกให้ตำรวจช่วยจัดการได้ในกรณีกำหนดโทษจำคุกและปรับนั้น ให้จำคุกได้ไม่เกิน หกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าร้อยบาท”

อัตราโทษปรับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้กำหนดไว้ที่จำนวน ไม่เกิน 500 บาท ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2477 โดยมีได้มีการแก้ไขอัตราโทษในมาตรา 33 ตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบันแต่อย่างใด⁵³ ด้วยเหตุนี้จำนวนความรับผิดตามโทษปรับที่กำหนดไว้ 500 บาทจึงมี มูลค่าที่ไม่สอดคล้องกับอัตราค่าเงินในปัจจุบัน และไม่ส่งผลใด ๆ ในการสร้างความเกรงกลัวให้กับ บุคคลที่กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล อัตราโทษปรับในการกระทำความผิดตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งจึงควรปรับเพิ่มสูงขึ้น เช่น จากเดิมปรับเป็นจำนวนเงิน 500 บาท ควรเพิ่มขึ้นเป็น 50,000 บาท เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับหลักการที่ว่า ควรนำโทษปรับมาใช้เป็นลำดับแรกเพื่อประสิทธิภาพของรัฐก่อนการลงโทษจำคุก อันที่จริงแล้ว ข้อเสนอให้เพิ่มโทษขึ้นเป็นจำนวน 50,000 บาทนี้ เป็นจำนวนที่เท่ากับอัตราโทษปรับจากความผิด ฐานละเมิดอำนาจศาลของศาลปกครอง⁵⁴ ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบลักษณะการเผชิญหน้า ระหว่างคู่ความและศาลระหว่างคดีทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญากับคดีในทางปกครองแล้ว พบว่าโอกาสในการเผชิญหน้าหรือละเมิดอำนาจศาลในทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีมากกว่าคดีทางปกครอง ซึ่งวัตถุประสงค์ในการลงโทษปรับปัจจุบันมีขึ้นเพื่อยับยั้งการกระทำ ความผิด จำนวนค่าปรับจึงถูกนำมาใช้เพื่อยับยั้งมิให้ผู้กระทำความผิดตัดสินใจกระทำความผิด เช่น ในกรณี ค่าปรับแปรผันตามจำนวนผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด⁵⁵ ดังนั้นการกำหนดอัตรา โทษปรับเป็นมูลค่า 50,000 บาท จึงมีความสมเหตุสมผลไม่มากจนเป็นภาระของประชาชนเนื่องจาก สถานะเศรษฐกิจเปลี่ยนไปและไม่ต่ำไปจนมาตรการยับยั้งการกระทำความผิดด้วยโทษปรับใช้ไม่ ได้ผล

⁵³ มีข้อสังเกตว่า อัตราโทษปรับที่ถูกกำหนดขึ้นในประเทศไทยตามที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญาได้ถูก ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ค่าเงิน ณ เวลานั้นจึงมีความแตกต่างจากเวลาปัจจุบันอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ประมวลกฎหมายอาญาจึงได้มีการแก้ไขระวางโทษปรับให้เพิ่มสูงขึ้น โดยเพิ่มโทษปรับขึ้นเป็น 10 เท่าจากอัตราเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับค่าเงินและเพิ่มประสิทธิภาพในลักษณะการป้องปรามให้ผู้กระทำความผิดเกิดความเกรงกลัว

⁵⁴ มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

“นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดอำนาจศาลตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาล ให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่ง ลงโทษได้ดังนี้

- (1) ตักเตือน โดยจะมีคำตำหนิเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยหรือไม่ก็ได้
- (2) ไล่ออกจากบริเวณศาล
- (3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

การสั่งลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลพึงใช้อย่างระมัดระวังและเท่าที่จำเป็นตามพฤติการณ์ แห่งกรณี และหาก เป็นการสั่งลงโทษตาม (3) ให้องค์คณะอื่นที่มีชื่อองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีนั้น เป็นผู้พิจารณาและสั่งลงโทษ”

⁵⁵ ปกป้อง ศรีสนิท, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 52, น. 208

3.5.2 อัตราโทษจำคุก

หากไม่นับการประหารชีวิต การจำคุกคือโทษที่รุนแรงและมีผลในการยับยั้งอาชญากรรมมากที่สุด แต่ก็โทษที่สร้างต้นทุนให้กับสังคมมากที่สุดเช่นกันเมื่อเปรียบเทียบกับโทษอื่น ๆ เพราะรัฐต้องออกค่าใช้จ่ายในการสร้างเรือนจำ เลี้ยงดูนักโทษ ให้เงินเดือนผู้คุมสวัสดิการต่าง ๆ ที่จำเป็นในการจำกัดเสรีภาพ รวมทั้งต้นทุนค่าเสียโอกาสในการที่นักโทษที่ไม่สามารถทำงานได้⁵⁶

อัตราโทษจำคุกตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของมาตรา 33 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ได้กำหนดไว้ที่จำคุกไม่เกิน 6 เดือน ซึ่งเมื่อคำนึงถึงความจำเป็นและต้นทุนที่รัฐต้องดำเนินการในการดูแลผู้ต้องขัง ประกอบกับเป้าหมายของการลงโทษตามความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลที่มีขึ้นเพื่อให้ศาลสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดีได้ต่อไป โทษจำคุกจากความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ควรลดลงจากจำคุกไม่เกิน 6 เดือนเป็นจำคุกไม่เกิน 1 เดือน เนื่องจากระยะเวลาการจำคุกไม่เกิน 1 เดือนก็น่าจะเหมาะสมและได้สัดส่วนกับการรักษากระบวนการพิจารณาคดีของศาลให้สำเร็จลุล่วงเรียบร้อยแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ไปในทิศทางเดียวกับความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ เช่น เยอรมนีที่ได้กำหนดโทษกักขังไว้ไม่เกิน 2 สัปดาห์ อีกทั้งยังสอดคล้องกับบทบัญญัติที่ปรากฏในมาตรา 65 ของพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ด้วย⁵⁷ ที่สำคัญจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำของประเทศไทยในปัจจุบันอยู่ในสภาพวิกฤติ⁵⁸ กล่าวคือ จำนวนผู้ต้องขังมี

⁵⁶ เฟิงฮ้าง, น. 183

⁵⁷ มาตรา 64 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

“นอกจากที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ให้นำบทบัญญัติที่ถือว่าเป็นการกระทำละเมิด อำนาจศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม และเมื่อมีการละเมิดอำนาจศาลให้ศาลปกครองมีอำนาจสั่งลงโทษได้ดังนี้...

...(3) ลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ...”

⁵⁸ ผลจากการประชุมทบทวนการบังคับใช้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เมื่อวันที่ 13-14 มีนาคม พ.ศ. 2560 ณ นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญอิสระประจำการประชุมได้มีข้อสรุปเชิงเสนอแนะ (Concluding Observation) ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2560 ต่อประเด็นสภาพการถูกคุมขังของเรือนจำในประเทศไทยว่า “รัฐควรมีมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังและสถานที่คุมขังด้วยการลดจำนวนผู้ถูกคุมขัง หรือมีโทษทัณฑ์อย่างอื่นแทนการคุมขัง ทั้งนี้ควรมีมาตรการประกันว่าผู้ต้องขังได้รับการเคารพตามสิทธิและเสรีภาพที่มนุษย์พึงได้รับตามมาตรฐานของสหประชาชาติ”

Conditions of detention “The State party should continue to strengthen its efforts to improve conditions of detention by taking practical measures to reduce overcrowding, particularly by promoting alternatives to detention. It should also increase efforts to guarantee the right of detainees to be treated with humanity and dignity and ensure that conditions of detention in all of the country’s prisons are compatible with the United Nations Standard Minimum Rules for the treatment of Prisoners (the Nelson Mandela Rules), Retrieved from http://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/THA/CCPR_C_THA_CO_2_27020_E.docx, (Accessed March 27, 2017).

ปริมาณเกินกว่าจำนวนที่เรือนจำทั่วประเทศไทยจะสามารถรับได้ จึงเกิดปัญหาทั้งภาระงบประมาณ ค่าใช้จ่ายของรัฐที่ต้องดูแล ปัญหาความเป็นอยู่และอนามัยในเรือนจำ รวมถึงปัญหาการถูกละเมิดทางเพศ ดังนั้นการกำหนดโทษความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไว้ถึง 6 เดือน จึงเป็นภาระกับรัฐ อีกทั้งไม่มีความจำเป็นและสอดคล้องกับเป้าหมายเพื่อรักษาการพิจารณาคดีของศาลให้เรียบร้อยแต่อย่างใด

3.6 สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล

สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในกรณีละเมิดอำนาจศาล พิจารณาจากกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (3.6.1) และสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย (3.6.2)

3.6.1 สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดภายใต้กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

การเยียวยาชดเชยจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม (miscarriage of justice) ปรากฏอยู่ในข้อ 14 วรรค 6 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ซึ่งมีหลักว่าการเยียวยาตามกฎหมายต้องให้กับบุคคลในกรณี⁵⁹

- (1) มีคำพิพากษาถึงที่สุด (*res iudicata*) ลงโทษบุคคลในคดีอาญา
- (2) บุคคลดังกล่าวได้รับความเดือดร้อนจากการลงโทษนั้น
- (3) คำพิพากษาลงโทษนั้นถูกกลับหรือบุคคลนั้นได้รับการอภัยโทษ ด้วยเหตุผลที่ว่าข้อเท็จจริงที่ถูกค้นพบใหม่ซึ่งแสดงว่าเกิดความผิดพลาดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม (miscarriage of justice) และ
- (4) การไม่เปิดเผยซึ่งข้อเท็จจริงใหม่นั้นไม่ได้เกิดขึ้นจากความผิดของบุคคลที่ถูกพิพากษาลงโทษ

3.6.2 สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาจากการลงโทษที่ผิดพลาดในประเทศไทย

จำเลยในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากเวลาต่อมาศาลที่สูงกว่ามีคำพิพากษาว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด บุคคลคนนี้จะได้รับการเยียวยาหรือไม่ เมื่อพิจารณาจากหลักการของพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน

⁵⁹Organization for Security and Co-operation in Europe, Legal Digest of International Fair Trial Rights, 2012, p.201, Retrieved from www.osce.org/odihr/94214?download=true, (Accessed May 4, 2017).

คดีอาญา พ.ศ. 2544⁶⁰ พบว่า สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้มุ่งหมายที่จะคุ้มครองผู้เสียหาย⁶¹ และจำเลย⁶² ภายใต้กฎหมายอาญาเท่านั้น ในขณะที่แนวคิดเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลของประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้ความเข้าใจว่าความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ใช่โทษทางอาญา⁶³ บริบทดังกล่าวย่อมทำให้จำเลยในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลไม่ได้รับการคุ้มครองและการพิจารณาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 แต่อย่างใด

ด้วยเหตุนี้ หากทำให้ความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลกลายเป็นโทษทางอาญานอกจากจะทำให้สิทธิของผู้ถูกกล่าวหาได้รับการคุ้มครองมากขึ้นตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาแล้ว ยังจะทำให้บุคคลดังกล่าวได้รับสิทธิในการเยียวยาตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 หากในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณาว่าบุคคลดังกล่าวไม่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล

มีข้อสังเกตว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 จะใช้เยียวยาจำเลยในกรณีที่จำเลยถูกคุมขังระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดและต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาว่าจำเลยไม่มีความผิดเท่านั้น แต่ในกรณีที่คดีอาญาถึงที่สุดไปแล้วโดยจำเลยต้องคำพิพากษาจำคุก แต่ต่อมามีพยานหลักฐานใหม่ที่ปรากฏว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิด และมีการร้องขอให้ปล่อยจำเลย คำพิพากษาที่ลงโทษจำคุกจำเลย และศาลได้ดำเนินการปล่อยจำเลย คำพิพากษาดังกล่าวแล้ว บุคคลผู้บริสุทธิ์นี้ควรได้รับค่าทดแทนตามที่กำหนดไว้ในข้อ 14 วรรค 6 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ในประเทศไทยประเด็นดังกล่าวได้มีการแก้ปัญหาโดยพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยคำพิพากษาถึงที่สุดมีสิทธิขอรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลัง หากปรากฏหลักฐานขึ้นใหม่ว่าบุคคลนั้นมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและ

⁶⁰ กฎหมายฉบับนี้มีหลักการว่าผู้เสียหายในคดีอาญาซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิด หรือจำเลยในคดีอาญาที่ต้องถูกคุมขังระหว่างสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณาของศาล แต่ต่อมาภายหลังศาลยกฟ้องเพราะจำเลยไม่ได้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ทั้งสองกรณีนี้ กฎหมายให้รัฐจ่ายค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และจำเลยตามอัตราที่กฎหมายกำหนด ทั้งนี้เพื่อเป็นการเยียวยาผู้เสียหาย ในฐานะที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา และในบางกรณีไม่อาจจับผู้กระทำความผิดมาลงโทษหรือบังคับให้ชดเชยค่าเสียหายให้ได้, ดูใน ณรงค์ ใจหาญ, การจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนจำเลยโดยรัฐตามกฎหมายใหม่, หนังสือพิมพ์สยามรัฐออนไลน์, 2 กันยายน 2559, <http://www.siamrath.co.th/n/2167>, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 เมษายน 2560

⁶¹ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

“ผู้เสียหาย” หมายความว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิตหรือร่างกาย หรือจิตใจ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น

⁶² มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

“จำเลย” หมายความว่า บุคคลซึ่งถูกฟ้องต่อศาลว่าได้กระทำความผิดอาญา

⁶³ ดังเช่นตามความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกาที่ 444/2528

กำหนดให้มีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทน และได้รับบรรดาสหิทธิที่เสียไปเพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืนโดยรัฐ หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่พิจารณาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าบุคคลผู้นั้นมิได้กระทำความผิด อย่างไรก็ดี “คำร้อง” ที่จะขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นใหม่ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นการถูกลงโทษในคดีอาญาเท่านั้น⁶⁴ จึงจะได้รับการพิจารณาภายใต้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ดังนั้นหากมีการลงโทษผู้ใดด้วยความผิดฐานละเมิดโดยคำพิพากษาที่ถึงที่สุดไปแล้ว แต่ต่อมามีหลักฐานใหม่ปรากฏว่าบุคคลนั้นไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด บุคคลผู้บริสุทธิ์ดังกล่าวก็ไม่อาจร้องขอให้รื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่และไม่อาจได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ได้

ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูเยียวยาจำเลยหรือผู้เสียหายทั้งสองฉบับ ได้แก่ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 พบว่าในกรณีที่เป็นการกระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลนั้น ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาภายในชั้นอุทธรณ์หรือฎีกาหรือภายหลังคดีเสร็จสิ้นไปแล้วก็ตาม จำเลยในความผิดฐานดังกล่าวจะไม่ได้รับการคุ้มครองจากพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับข้างต้นแต่อย่างใด ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงระบบการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้เสียหายหรือจำเลยภายในประเทศไทยทั้งหมด พบว่านอกเหนือจากพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และ พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 แล้ว ยังมีพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558⁶⁵ ที่มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน⁶⁶ และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

หากย้อนกลับมาพิจารณาถึงความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลจะพบว่า บทลงโทษที่เกิดขึ้นกับจำเลยในคดีดังกล่าวได้แก่โทษปรับหรือโทษจำคุก ในกรณีที่จำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลได้รับโทษจำคุก หากในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาได้ยกฟ้องเนื่องจากจำเลยมิได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล ดังนั้นแล้วจึงควรถือว่าเกิดการลงโทษที่ผิดพลาดขึ้น เป็น

⁶⁴ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526

“ในพระราชบัญญัตินี้...

...“คำร้อง” หมายความว่า คำร้องขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาที่ได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วขึ้นพิจารณาพิพากษาคดีใหม่...”

⁶⁵ มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

“ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับ การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน”

⁶⁶ หนึ่งในภารกิจของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้แก่ “การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน” ตาม มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

“เงินกองทุนให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้...

...(3) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน...”

เหตุให้จำเลยถูกกระทำการที่มีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งซึ่งรับรองไว้ในข้อ 14 วรรค 6 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) เนื่องจากได้รับโทษจำคุกอันเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพโดยที่บุคคลดังกล่าวมิได้มีความผิด เมื่อมีละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น บุคคลผู้นี้ย่อมต้องได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม นอกจากนี้หากพิจารณาถึงขอบเขตของประเภทคดีที่กองทุนยุติธรรมจะให้ความช่วยเหลือ พบว่าตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม หมายรวมถึงคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชน และครอบครัว คดีศาลชำนาญพิเศษและคดีอื่น⁶⁷ ซึ่งให้การช่วยเหลือกว้างกว่าพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ค่าทดแทนจำเลยและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และพระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ที่คุ้มครองเฉพาะคดีอาญาเพียงอย่างเดียว ดังนั้นจำเลยในความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล หากได้รับการลงโทษจำคุก แต่ในเวลาต่อมาศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาพิจารณายกฟ้อง เนื่องจากเห็นว่าไม่ได้กระทำความผิดฐานละเมิดอำนาจศาล บุคคลดังกล่าวจึงน่าจะได้รับการเยียวยาช่วยเหลือโดยช่องทางจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ได้

4. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทบัญญัติเรื่องความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลยังคงมีความจำเป็นในฐานะเครื่องมือของศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยในการพิจารณาคดี อย่างไรก็ตามการบังคับใช้ความผิดฐานดังกล่าวมีข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา ดังต่อไปนี้

1. หากมีการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นต่อหน้าศาลในระหว่างการพิจารณาพิพากษาคดีศาลที่พบเห็นการกระทำการดังกล่าวควรมีอำนาจที่จะตักเตือนหรือไล่บุคคลที่กระทำการดังกล่าวออกจากศาลเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในการดำเนินคดี
2. ควรออกบทบัญญัติที่กำหนดลักษณะการกระทำที่เป็นการละเมิดอำนาจศาลอย่างชัดเจน โดยกำหนดเป็นกฎหมายหรือเป็นข้อกำหนดที่อาศัยอำนาจตามกฎหมาย และเผยแพร่กับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์หรือติดไว้บริเวณศาล
3. เมื่อมีการดำเนินคดีละเมิดอำนาจศาล ควรให้สิทธิในการพิจารณาคดีที่เป็นธรรม (fair trial) เช่น สิทธิในการมีทนายความ สิทธิในการเตรียมตัวสู้คดี สิทธิในเผชิญหน้ากับพยานหลักฐานกับผู้ถูกกล่าวหาเพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชนในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)

⁶⁷ข้อ 4 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559

“ในระเบียบนี้...

...“คดี” หมายความว่า คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชำนาญพิเศษ และคดีอื่น รวมถึงการบังคับคดี...”

4. หากการกระทำการละเมิดอำนาจศาลใดเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับความผิดอาญาที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญาอยู่แล้ว ควรที่จะดำเนินคดีอาญาตามปกติ และหากเป็นการกระทำซึ่งหน้าศาล ให้ศาลที่พบความผิดส่งเรื่องให้พนักงานอัยการดำเนินการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดอาญานั้นต่อศาลอีกองค์คณะหนึ่งเลย ซึ่งทำให้เกิดความรวดเร็วในการดำเนินคดี และรักษาไว้ซึ่งการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกดำเนินคดี แต่หากการละเมิดอำนาจศาลเกิดขึ้นในระหว่างการพิจารณาคดีแพ่ง ซึ่งไม่มีอัยการอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลที่อยู่ในการพิจารณาสามารถส่งเรื่องให้อัยการในท้องที่ที่ศาลตั้งอยู่เป็นผู้ดำเนินการฟ้องร้องในการดำเนินคดีกับผู้ละเมิดอำนาจศาลต่อไป

5. ควรเพิ่มโทษปรับกรณีละเมิดอำนาจศาลจาก ปรับ 500 บาท เป็นปรับไม่เกิน 50,000 บาท ด้วยเหตุผลทางสถานะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป และให้ลดโทษจำคุกจากไม่เกิน 6 เดือน เป็นไม่เกิน 1 เดือน

6. หากมีการยกฟ้องจำเลยในคดีความผิดฐานละเมิดอำนาจศาลในเวลาต่อมา บุคคลผู้นี้ต้องได้รับการเยียวยาจากพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558